

дзвони, світлий шлях і т.д.) символіки. І, хоча набір етнічних маркерів та біблійних сюжетів у віршах Андіївської та Віри Вовк дещо відрізняється, в цілому вищезгаданий синкретизм має одну мету: посилити вплив на реципієнта і якнайскравіше змалювати буремні події Революції Гідності та образ тернистого шляху індивіда й цілої нації до самовизначення і самовдосконалення. Крім того, синтез біблійної й фольклорної символіки у творчому доробку поетес є відображенням наполегливого богопошуку й палкої любові до України та рідного народу.

На нашу думку, подальше дослідження використання біблійної та фольклорної символіки у творах українських письменників-емігрантів сприятиме відновленню єдиного загальнонаціонального культурного потоку, відтворенню цілісності етносу й забезпеченню гармонійного розвитку суспільства та держави на основі духовних засад християнського віровчення.

1. Андіївська Емма. Шухлядні краєвиди [Текст]: поезії / Емма Андіївська. – Мюнхен: Український Вільний ун-т, 2015. – 281 с.

Режим доступу: <https://www.litres.ru/emma-andreevskaya/shuhlyadn-kra-vidi>.

2. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту [Текст]: із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / пер. І. Огієнко. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2002. – 1159 с.

Режим доступу: <https://www.bibleonline.ru/bible/ukr/20/04/#18>.

3. Біблія І. Огієнко. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2002.

Режим доступу: <https://www.bibleonline.ru/bible/ukr/25/03/#19>.

4. Біблія І. Огієнко. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2002.

Режим доступу: <https://www.bibleonline.ru/bible/ukr/43/06/#51>.

5. Вовк Віра. Будова / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро – Київ – Львів, 2015. Режим доступу: http://barvyste.com/library/Wira-Wovk/Wira-Wovk_book.php?book=Budova.

6. Вовк Віра. Земля іскриста. / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро, 2016.

Режим доступу: http://barvyste.com/library/Wira-Wovk/Wira-Wovk_book.php?book=Zemlia-iskrysta.

7. Вовк Віра. Майдан. / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро – Київ – Львів, 2014. Режим доступу: http://barvyste.com/library/Wira-Wovk/Wira-Wovk_book.php?book=Majdan.

8. Лановик М. Б., Лановик З. Б., Українська усна народна творчість. — Навчальний посібник / К.: Знання-Прес, 2006.- 591 с.

Режим доступу: http://www.e-reading.club/bookreader.php/1006554/Lanovik_-_Ukrainska_usna_narodna_tvorchist.html.

9. Липа Ю. Призначення України / Юрій Липа. – Львів: Просвіта, 1992. – 272 с. Режим доступу: http://www.ukrlit.vn.ua/lib/lipa_yuriy/1.html.

10. Поза традиції: Антологія української модерної поезії в діаспорі / Упоряд. Б. Бойчук. — Київ — Торонто — Едмонтон — Оттава, 1993. – 475 с. Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10081/file.pdf>.

11. Цуркан І. «Усе моє життя – це ходіння крізь стіни...»: (Інтерв'ю з Еммою Андіївською) // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): Літературно-науковий збірник. Випуск 2. – К.-Херсон: Просвіта, 2006. – С. 224

УДК 323.113(=161.2) (71) – 329.17

Олеся Дзира

Взаємодія українських націоналістичних організацій Канади з українським націоналістичним рухом на Батьківщині й у світі (1918–1939)

Досліджено процес зародження та розвитку українського націоналістичного руху в діаспорі Канади у міжвоєнний період, який був представлений Українською стрілецькою громадою та Українським національним об'єднанням. Проаналізовано допомогову діяльність націоналістів по відношенню до своїх співвітчизників на Батьківщині. Охарактеризовано їхні зв'язки з іншими націоналістичними організаціями у світі та в Україні.

Ключові слова: націоналістичний рух, громадські організації, стрілецька громада, Українське національне об'єднання, взаємодія світового українства.

Olesia Dzyra

Interaction between Ukrainian Nationalists Organizations of Canada with Ukrainian nationalist movement at Home and in the World (1918–1939)

The article briefly reports about the process of founding and development of the Ukrainian nationalist movement in the Diaspora in Canada in interwar period, which was presented by Ukrainian war veterans association and Ukrainian national federation, and characterizes directions of their activity. In this context it the emphasis has been made on the relief activities of these organizations to compatriots at home in the time of famine, repression, the rise of the national liberation struggle. It has been researched the connections of these organizations with other nationalist societies in the world. For example, Ukrainian nationalists of Canada were in contact with the Organization for the Rebirth of Ukraine from the USA, and in Europe – with the Ukrainian national association in Paris, Ukrainian military organization, and later – with the Organization of Ukrainian Nationalists and others. The results of such relations and cooperation for the Ukrainian nationalist movement in Canada and the Ukrainian nation have been analyzed.

Keywords: Nationalist Movement, Public Organization, Ukrainian War Veterans Association, Ukrainian National Federation, Interaction of Ukrainians in the World.

Велике значення в українській діаспорі Канади у міжвоєнний період мав націоналістичний рух. У світлі сучасних подій в Україні його історія набуває актуальності. Дослідженням історії українського націоналістичного руху в Канаді займалися насамперед учені з діаспори. У другому томі «Історії українців Канади» М. Марунчака окреслено напрями діяльності Української стрілецької громади та Українського національного об'єднання [14]. Окремо подіям голодомору 1932–1933 рр. і реакції на нього громадських організацій діаспори автор присвятив дослідження «Нація в боротьбі за своє існування: 1932 і 1933 в Україні і діаспорі» [15]. Частина праць про націоналістичні угруповання в діаспорі була приурочена діяльності стрілецької спільноти. Так, для дослідників цієї теми особливо цінною буде робота М. Байрака, члена-засновника УСГ та УНО [1]. Ще більш детально становлення й розвиток стрілецької громади висвітлено у збірнику на честь її 50-літнього ювілею, де також подано інформацію про зв'язки УСГ з націоналістичним рухом у світі [5]. До 50-ліття діяльності Українського національного об'єднання також було видано ювілейний збірник [17]. У ньому міститься огляд процесу організаційного оформлення УНО, його центральної управи і філій. Коротко про діяльність громадських організацій, у тому числі націоналістичних, можна прочитати в статті М. Лисюк [12]. Взаємодія українського націоналістичного руху в Канаді з Українською військовою організацією та Організацією українських націоналістів наведена у статті О. Мартиновича [13]. Комплексне дослідження націоналістичного руху не було здійснено. До уваги вчені брали лише деякі аспекти цієї проблеми. Наукові праці з обраної теми присвячені діяльності окремих організацій, а не розвитку націоналістичної ідеї в цілому.

У цій статті, окрім характеристики націоналістичних об'єднань, показано спроби консолідації націоналістів Канади з українським націоналістичним рухом у світі й на Батьківщині. Метою її написання є визначити взаємодію українських націоналістичних організацій діаспори Канади з націоналістичним рухом у світі й на Батьківщині у міжвоєнний період. Автор поставила завдання дослідити зв'язки українських націоналістичних організацій зі співвітчизниками на Батьківщині; проаналізувати їхню допомогуючу діяльність; охарактеризувати взаємодію з тотожними організаціями у світі.

Програш української революції 1917–1921 рр. і, як наслідок, створення з волі Москви Української Соціалістичної Радянської Республіки і захоплення решти території України сусідніми державами змінили життя українського народу не тільки на етнічних землях, а й в еміграції. У 1920-х рр. до Канади та США почали виїжджати колишні вояки українських армій, які не могли жити в умовах ворожої окупації. Вони не полишали ідеї боротьби за незалежність України і вже у 1928 р. стали створювати перші націоналістичні гуртки – Української стрілецької громади (далі – УСГ). Зразком для них слугувало таке ж громадське об'єднання в США.

Головами УСГ у міжвоєнний період були Є. Васишин, І. Гуляй, В. Гультай. За прикладом Вінніпега почали формуватись стрілецькі гуртки в

Йорктоні, Едмонтоні, Монреалі, а ще пізніше – в Торонто, Саскатуні, Судбурах, Мус Джо, Віндзорі та інших місцевостях. Організація зростала з кожним роком, бо нові емігранти все прибували, а з ними й колишні комбатанти, найбільше з окупованих Польщею земель.

У 1932 р. заходами членів УСГ в діаспорі Канади постає Українське національне об'єднання (далі – УНО) з першими своїми відділами в Едмонтоні та Саскатуні. Причиною його створення стало бажання сформулювати загальнонаціоналістичну організацію, до якої б належали не тільки колишні фронтові ветерани, але й ширший загаль українців. УНО мало приймати до себе членів, незалежно від їхнього віросповідання. Цей задум себе виправдав. Уже за перші два роки існування в УНО було 45 філій, не враховуючи жіночих і молодіжних відділів [13, с. 66–68]. Першим головою об'єднання українських націоналістів був О. Григорович. Довгі роки очільником цієї організації був і В. Коссар [2, с. 281–282]. Активну участь у роботі УНО у міжвоєнний період брали Д. Герич, В. Гультай, Т. Павличенко, В. Рурик, Е. Тарнавецький, В. Топольницький, М. Шарик, П. Шульга та інші [14, с. 69]. Програмні засади УНО, викладені його прибічником Т. Павличенком у статті «Програма й тактика УНО» і надруковані у «Новому шляху» 25 жовтня 1932 р., засвідчують бажання членів УНО об'єднати українців діаспори на ґрунті боротьби за визволення нації й підвищити їх громадську активність, знищити політичну та економічну «владу» ворога над Україною, підтримувати існуючі національно-патріотичні організації, «обминути всяку боротьбу з іншими українськими групами, що ведуть корисну національну роботу... Коли ж такі організації будуть уважати за свій «патріотичний» обов'язок виступати проти УНО, воно відбиватиме неточні закиди шляхом спростування, не входячи в заїдлі сварки, щоби не витратити часу і енергії, яких так потрібно для приборування зовнішнього ворога» [8, с. 14–16]. Такою була позиція членів УНО по відношенню до інших проукраїнських організацій у діаспорі.

Українськи націоналістичні організації в Канаді з 1930 р. видавали місячник «Стрілецькі Вісті» та часопис «Новий шлях». У 1932 р. вони об'єднались. Одними з головних напрямів діяльності націоналістів у Канаді була допомога українцям на Батьківщині та налагодження зв'язків із тотожними українським націоналістичними організаціями у світі.

З ініціативи Української стрілецької громади у 1928 р. постає «Комітет оборони українських політичних в'язнів» (далі – КОУПВ). Першою його акцією було віче протесту проти смертного вироку для В. Атаманчука й І. Вербицького, яких звинувачували у вбивстві польського шкільного куратора у Львові, і збір коштів на їх захист. УСГ надіслало телеграми до польського президента, Ліги Націй та урядів інших держав про перегляд рішення суду. Внаслідок цих дій смертний вирок було замінено ув'язненням [12, с. 106]. КОУПВ був представницькою установою, завданням якої було опікуватись тисячами українських політичних в'язнів у польських тюрмах. КОУПВ регулярно проводив збір коштів на їх правовий захист та політичну підтримку, відсилав меморандуми до урядів демократичних держав, домагаючись у них інтервенції у справі

гуманного трактування політичного в'язня. Згодом організацію допомоги взяла на себе управа УСГ.

В Україні в ті часи значною була кількість військових інвалідів, що не отримували інвалідної ренти, бо окупаційні режими сприймали їх як ворогів. Ними опікувалась українська спільнота й апелювала до своїх братів за океаном за допомогою. УСГ стала першою організацією, що зайнялася цією справою, бо більшість покалічених були колишніми фронтowymi побратимами її членів. Стараннями УСГ у Львові було побудовано репрезентативний Дім українських інвалідів [14, с. 66–67]. Як писав Т. Павличенко, «українським інвалідам відмовлено державної допомоги... Десять років аж до другої світової війни постійно збирались жертви на цю ціль... УНО морально і матеріально помагало «Просвіті» на Зах. Землях України, а теж тамошній «Рідній школі», що її польський окупант систематично винищував» [18, с. 22–23].

Підтримка українського націоналістичного руху на Батьківщині полягала не тільки у зборі коштів на українську справу, а й у порушенні питання окупації України перед світовою громадськістю. Після нечуваного погрому в Галичині, що ввійшов до історії під назвою «пацифікації», яка мала на меті зупинити український національний рух та революційну боротьбу УВО–ОУН проти Польщі, головна управа УСГ написала меморандум до уряду Канади і прем'єра Р. Бенета [3, с. 132]. Меморандум підписало багато товариств. На прохання головної управи УСГ тодішній посол до канадського парламенту М. Лучкович подав його на розгляд парламенту в Оттаві [1, с. 26–27]. У червні 1931 р. багато послів висловили своє обурення з приводу брутальності польського уряду. Ці події знайшли відгук у пресі Канади та Англії. Понад двадцять послів і членів Палати лордів підписали протест до Ліги Націй. Ця акція протесту посприяла тому, що канадська громадськість почала більше цікавитися українською справою та краще розуміти своїх співгромадян-українців (з промови засновника і першого голови УСГ в Канаді Є. Василюшина, виголошеної на святі до 40-річчя УСГ в Торонто 14 квітня 1968 р. і надрукованої в «Новому шляху» 25 травня, 1 та 8 червня 1968 р.) [3, с. 132].

На потреби визвольної боротьби на Батьківщині в 1934 р. П. Штепою було запропоновано створити «одноцентровий» фонд, згодом перейменований на Український визвольний фонд. Суть його діяльності полягала у щоденному зборі коштів його членами у розмірі одного цента для допомоги націоналістичним угрупованням у «ріднім краю». Остаточо цей фонд оформився в 1935 р. Очолював його крайовий комітет на чолі з І. Гуляєм, а з 1938 р. – Т. Павличенком [9, с. 42–45]. Одноцентровий фонд також проводив незапла-новані збори коштів відповідно до потреб націоналістичного руху. Наприклад, це були збори грошей під час жалоби за Є. Коновальцем, під час концерту на честь В. Біласа й Д. Данилишина, на допомогу Карпатській Україні тощо [6].

Українська стрілецька громада взаємодіяла з українським націоналістичним рухом поза межами Канади. Засновники та лідери УСГ, такі як В. Коссар, І. Гуляй, Є. Василюшин, Б. Зелений, В. Гультай і М. Шарик були ще й членами Української військової організації (далі – УВО). А П. Штепа, будучи членом

Ліги українських націоналістів, а згодом представником Організації українських націоналістів у Канаді, був також членом УСГ. Було встановлено контакти між штаб-квартирою УВО в Європі і виконавцем УСГ у Вінніпезі. Члени УСГ до травня 1929 р. продавали і розповсюджували бюлетень УВО «Сурму», щомісячний журнал націоналістів «Розбудова нації», а також фотографії бійців УВО, засуджених до ув'язнення в Польщі. Більш активній діяльності січових стрільців сприяв візит у червні 1929 р. до Канади полковника Є. Коновальця, голови підпільної УВО, а згодом Організації українських націоналістів, що стимулював боротись до останнього за свободу України та її мешканців. Цей візит був здійснений з метою знайти фінансову підтримку в емігрантів для новоствореної націоналістичної організації [13, с. 368–369]. У листі до В. Мартинця від 25 червня 1929 р. Є. Коновалець висловлював сподівання «Америку і Канаду зробити нашою фінансовою базою». Говорячи про Канаду, полковник також наголошував, що «Головну увагу розуміється я присвятив Стрілецьким Громадам, бо це на мою думку одинокі організації, на які Спілка може тут опертися» [10, с. 375–376].

Доказом тісної співпраці з аналогічними товариствами за кордоном став з'їзд у січні 1931 р. у Вінніпезі, на якому формальним актом було закріплено входження канадських січових стрільців до великої родини українських націоналістів. У резолюції І. Гуляя йшлося: «Приймаємо в цілості ідеологію українських націоналістів. Ми, члени Української стрілецької громади, спираючися на ідеологію українських націоналістів, будемо вести наше діло згідно з їх програмою і тактикою, приміненою до канадських обставин» [9, с. 27–29]. У 1931 і 1937 рр. Канаду відвідав однодумець Є. Коновальця О. Сенник-Грибівський, а в 1932 р. – полковник Р. Сушко. Р. Сушко протягом 6 місяців об'їздив Канаду, готуючи українську діаспору до створення націоналістичної масової організації. Так, спільними зусиллями ОУН і УСГ у Канаді постає Українське національне об'єднання. Нова організація поділяла ідеологію й тактику ОУН і до Другої світової війни збирала кошти для ОУН, особливо у кризові періоди [13, с. 373].

Національне об'єднання, як і його попередник Стрілецька громада, переймалося становищем земляків в Україні. У часи голодомору 1932–1933 рр. воно долучалось до масових протестних віч у діаспорі, підтримувало резолюції, які засуджували голод і політику більшовиків. Не раз на таких вічах траплялися сутички з комуністами. Широка акція за боротьбу з голодом в Україні була розвинена націоналістичним часописом «Новий шлях». УНО видало іменем крайової езекутиви за підписами голови О. Григоровича та секретаря А. Глинки два заклики: один з 3 жовтня «Крайова езекутива УНО кличе всіх до протестних акцій», а другий з 14 листопада «Протестуймо проти винищування України Москвою: спішімо із поміччю голодуючій Україні» [15, с. 44–47, 107–108]. УНО проголосило день 24 листопада «днем національної жалоби, молитви, посту... В день національної жалоби жодна українська душа, крім малих дітей, не сміє прийняти страви до уст... З днем одержання цього зазиву кожна околиця має скликати збори всіх українських

мешканців спеціально в цій справі та обрати комітет помочі голодуючій Україні» («Новий шлях», 14 листопада 1933 р.) [19, с. 1]. Кошти з їжі за той день провід закликав передавати на пожертвування Українському червоному хресту для голодуючої України. Адреса для цих збірок містилася в Едмонтоні.

Заклики проти голодомору та польської окупаційної влади на Заході України звучали й на вічах Комітету українських політичних в'язнів у Едмонтоні, Вінніпезі, Монреалі, Торонто та ін. Цей комітет активно співпрацював зі стрілецькою громадою.

Природно, що у 1938 р. націоналістичні організації не могли оминати своєю увагою створення Карпатської України. Так, у «Новому шляху» за 18 жовтня 1938 р. у статті «Українці на чужині й закарпатська справа» писалось: «Справу Закарпаття трактує... не як проблему частини української землі, а всієї! Домагання самовизначення Закарпаття – це сказання «а» української національно-державницької азбуки! Українці Закарпаття, а з ними весь український нарід, домагаються незалежності Закарпаття, щоб створити зв'язок незалежної соборної української держави!» [20, с. 4]. На спільному вічі всіх націоналістичних організацій в Едмонтоні, а також Союзу українців самостійників, Братства українців католиків, Союзу гетьманців-державників, що відбулось 13 листопада 1938 р., було сформовано комітет допомоги Карпатській Україні. Ним було вислано відозви до українських громадян не лише в Альберті, але також і в Британській Колумбії. Скликались віча не тільки в Едмонтоні, а й у інших місцевостях, заселених переважно українцями. Комітет відбув ряд засідань, зібрав понад 5 000 доларів і переслав їх А. Волошину [1, с. 74]. Підтвердженням передачі коштів від УНО на підтримку Карпатської України є листування УНО з ПУН, де згадується про передачу останнім 1. 100. 00 канадських доларів «на поміч раненим січовикам і збігцям з Карп. України» [11, арк. 1].

УНО тісно співпрацювало з таким братніми організаціями в Канаді, як Українська стрілецька громада, Організація українок ім. О. Басараб, Молоді українські націоналісти [2, с. 281–282]. Члени цих братніх організацій були одночасно і членами Українського національного об'єднання та брали участь у його з'їздах. Їхні голови входили до так званої «ширшої крайової езекутиви УНО» з 1936 р. [16, с. 26–27]. УНО також підтримувало контакти з аналогічними організаціями поза Канадою – Організацією державного відродження України у США (далі – ОДВУ), Організацією колишніх українських вояків у Брюсселі, Українським національним об'єднанням у Парижі тощо [14, с. 68]. Так, коли 9 липня 1934 р. відбувся I крайовий з'їзд у Саскатуні, який організаційно оформив УНО, на ньому був репрезентант від ОДВУ Є. Скоцко [4, арк. 1]. 30, 31 серпня і 1 вересня у Нью-Йорку пройшов I Всеамериканський конгрес українських націоналістів. У ньому брали участь і УНО та УСГ з Канади [1, с. 52–53]. Звісно, найбільш тісні зв'язки були налагоджені з проводом Організації українських націоналістів. Одним із головних завдань, які ставило перед собою УНО, було «співпрацювати із тими старокраєвими українськими національними

організаціями, які ведуть безкомпромісову політичну, а в тому й підпільну революційну, боротьбу з окупантами українських земель за визволення й створення незалежної й соборної української держави» [7, с. 16]. Для зміцнення й поширення українського націоналістичного руху в діаспорі в 1936 р. до Канади приїздили генерали В. Курманович і М. Капустянський.

Перед Другою світовою війною УНО мало в Канаді понад 50 відділів, УСГ – 19, ОУК – 33, МУН – 38 й Українська студентська націоналістична організація (УСНО) – 5 [14, с. 68–69]. Український націоналістичний рух в Канаді був представлений Українською стрілецькою громадою та Українським національним об'єднанням, при яких утворились відповідні жіночі та молодіжні націоналістичні організації. Одним із головних завдань для націоналістів стала допомога визвольному рухові на теренах України, воєнним інвалідам, жертвам політичних репресій. Для цього ними було створено спеціальні комітети й фонди зі збору коштів. Націоналісти в Канаді організували акції протесту проти політики пацифікації на землях України у складі Польщі й голодомору в УРСР 1932–1933 рр., надавали допомогу українському руху опору на Батьківщині, морально й матеріально підтримали постання Карпатської України. УСГ та УНО активно співпрацювали з аналогічними націоналістичними угрупованнями в США та Європі, координували їхні спільні дії, таким чином консолідуючи сили українського націоналістичного руху в еміграції для боротьби з окупаційними режимами на Батьківщині.

1. *Байрак М.* Українська Стрілецька Громада в Едмонтоні. – Едмонтон, 1978.

2. *Боровик М.* Століття українського поселення в Канаді (1891–1991). – Монреаль – Оттава, 1991.

3. *Василишин Є.* Твердою ходою по довгому шляху... // За честь, за славу, за народ!: збірник на золотий ювілей Української стрілецької громади в Канаді 1928–1978 / ред. З. Книш. – 1978.

4. Документи (запрошення, листи, програми, проекти резолюцій тощо) з'їзду ОДВУ (9 липня 1934 – 4 вересня 2000, б/д) // ЦДАЗУ. – Ф. 39, оп. 1., спр. 2. – 121 арк.

5. За честь, за славу, за народ!: збірник на золотий ювілей Української стрілецької громади в Канаді 1928–1978 / ред. З. Книш. – Торонто, 1978.

6. Збіркові листи УВФ на допомогу українським політичним в'язням тощо (1934 – 17 лютого 1986) // ЦДАЗУ. – Ф. 37, оп. 1, спр. 96. – 165 арк.

7. Зі статті «Завдання УНО в економічній ділянці». Едмонтон, 20 грудня 1932 р. // Українське національне об'єднання в Канаді (УНО): документи з фондів ЦДАЗУ / Державна архівна служба України, ЦДАЗУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tsdazu.gov.ua/files/online/12.02.2016/z_uno_canada.pdf [Останнє відвідування 30. 10. 2016].

8. Зі статті члена УНО Канади Тимоша Павличенка «Програма й тактика УНО». Едмонтон, 25 жовтня 1932 р. // Українське національне об'єднання в Канаді (УНО): документи з фондів ЦДАЗУ / Державна архівна служба України, ЦДАЗУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tsdazu.gov.ua/files/online/12.02.2016/z_uno_canada.pdf [Останнє відвідування 30. 10. 2016].

9. Книш З. Українська стрілецька громада в Канаді // За честь, за славу, за народ!: збірник на золотий ювілей Української стрілецької громади в Канаді 1928–1978 / ред. З. Книш. – 1978.

10. Лист Полковника Є. Коновальця до Тураті (Володимира Мартинця) // Пам'ятки: археографічний щорічник. – Київ, 2007. – Т. 7.

11. Листування УВФ з ПУН про переказ коштів, співпрацю тощо (25 квітня 1039 – серпень 1983) // ЦДАЗУ. – Ф. 37, оп. 1, спр. 12. – 96 арк.

12. Лисюк М. Л. Повоєнна українська еміграція та її роль у створенні українських громадсько-політичних організацій у Канаді (1922 – 1933 рр.) // Магістеріум: історичні студії: зб. нук. паць.– 2001. – Вип. 7.

13. Мартинович О. Полковник Євген Коновалець у Канаді (невідомі його листи, написані у червні 1929 р.) // Пам'ятки: археографічний щорічник. – Київ, 2007. – Т. 7.

14. Марунчак М. Г. Історія українців Канади: у 2-х т. – Вінніпег, 1991. – Т. 2.

15. Марунчак М. Г. Нація в боротьбі за своє існування: 1932 і 1933 в Україні і діаспорі. – Вінніпег, 1985.

16. Масикаш Є. Розвиток організаційної побудови системи Українського національного об'єднання Канади та його братніх організацій // На шляху до національної єдності: п'ятдесят років праці Українського національного об'єднання Канади 1932–1982: ювілейний збірник. – 1982. – Т. 1. – Ч. 1.

17. На шляху до національної єдності: п'ятдесят років праці Українського національного об'єднання Канади 1932–1982: ювілейний збірник. – 1982. – Т. 1. – Ч. 1.

18. Павличенко Т. К. Рух національної єдності. – Вінніпег, 1952.

19. Протестуймо проти винищення України Москвою: спішімо із поміччю голодуючій Україні // Новий шлях. – 1933. – 14 листопада.

20. Чи гідний українець може бути проти цього: українці на чужині й закарпатська справа // Новий шлях. – 1938. – 18 жовтня

УДК 94(477): 271.2-726.2 (17/18)

Світлана Кагамлик

Діяльність української православної ієрархії як чинник інтеграції українського суспільства (від імперії до сучасності)

У статті досліджується діяльність української православної ієрархії XVIII ст. як інтеграційного чинника українського суспільства у двох контекстах – церковно-політичному і культурно-просвітницькому, та її зв'язок із сучасністю. Відзначено, що часи відстоювання зверхниками Української Православної Церкви свого права на існування і власних духовних і культурних традицій в умовах російського імперського централізму підкреслюють важливість реалізації в сучасних умовах ідеї створення єдиної Української Помісної Православної Церкви як вирішення найважливішої для українського народу проблеми – об'єднання навколо власного єдиного духовного центру.

Ключові слова: українська православна ієрархія, Російська імперія, інтеграційний чинник, Київська митрополія, УПЦ КП, УПЦ МП, УАПЦ.

Svitlana Kagamlyk

Activity of the Ukrainian Orthodox Hierarchy as a Factor of Integration of Ukrainian Society (from Empire to the Present)

The activity of the Ukrainian Orthodox hierarchy in the XVIII century is investigated as an integrative factor for Ukrainian society in two contexts – church-political and cultural-educational in its connection with contemporaneity. It is underlined that the times of defending by the leaders of the Ukrainian Orthodox Church their rights as well as their own spiritual and cultural traditions under conditions of the Russian imperial centralism. It shows the importance of realization in the modern terms of idea of creation of the only Ukrainian Orthodox Church as a solution of important for the Ukrainian people problem of joining up around of an own spiritual center.

Key words: Ukrainian Orthodox Hierarchy, Russian Empire, Integration Factor, Kyiv Metropoly, Ukrainian Orthodox Church of Kyiv Patriarchy, Ukrainian Orthodox Church of Moscow Patriarchy, Ukrainian Orthodox Autocephalous Church.

У нашій сучасності можна виявити дуже багато паралельних процесів і перегуків з епохою, коли українська церковна ієрархія активно долучалася до суспільно-політичного життя і служила дієвим чинником згуртування українського суспільства. Досліджувана тематика набирає особливої гостроти в умовах роз'єднання українського православ'я, спричиненого значною мірою діяльністю правлячої верхівки окремих конфесій, та необхідністю творення єдиної помісної Української Православної Церкви. Звідси випливає безпосередня практична цінність пропонованого дослідження – вироблення певних моделей для сучасної української православної церковної еліти для вирішення низки її важливих проблем, передусім внутрішньоконфесійної консолідації, взаємовідносин зі світською владою, піднесення рівня духовно-релігійної і культурно-

просвітницької діяльності і, як наслідок, зростання авторитету в очах суспільства і т.і.

В епоху, коли значна частина України перебувала у складі Російської імперії, а Українська Православна Церква – у юрисдикції Московського патріархату (з 1721 р. – Синоду), саме представники українського вищого духовенства виконували роль релігійного, духовного, культурного й інтелектуального проводу суспільства [5]. Це була справжня еліта, яка своїми літературними і мистецькими здобутками, освітнім і науковим рівнем не лише не відставала від передових країн Заходу, а й трансформувала європейський спадок на терени православного східного слов'янства.

Дослідження питання діяльності української православної ієрархії як інтеграційного чинника українського суспільства у даній ретроспективі варто